

BOGANMELDELSER

Johan Åkerman: EKONOMISK TEORI. I. De ekonomiska kalkylerna. Lunds Universitets Årsskrift. 1939. 286 S.

Hovedsagen i Bogen er Spørgsmaalet om Nationaløkonomiens Metode. Selv om det kan være rigtigt at se med stor Skepsis paa den Art Metodestridigheder, hvorved f. Eks. Tilhængere af historisk og deduktiv eller matematisk Metode søger at reducere hinandens Undersøgelser — i Reglen paa en saadan Maade, at de faar Lejlighed til at give deres egne specielle Interesser og Evner en fremtrædende Plads — er Arbejde med Metoderne alligevel noget af det vigtigste, saa længe man ikke kan vente at opnaa et brugbart Universalinstrument til Løsning af Fremtidens konkrete økonomiske Spørgsmaal ved at proppe færdige Svar i alle de endnu tomme Boxer. Åkerman mener dog, at Indholdet af de omtalte Skuffer stadig maa fornyes under Hensyn til den skiftende Samfundsstruktur. Hovedparten af Bogen optages af en saadan Fornyelse og Paafyldning, hvorved han bl. a. kommer ind paa Konsumenternes og Virksomhedernes Indkøb, Produktions- og Salgsforhold, Monopol, Ekspansion samt Statsindgreb. Dette mere konkrete Indhold er imidlertid næppe det væsentlige for Forfatteren selv og vil næppe heller være det mest værdifulde for Flertallet af Læsere. Det giver snarere Forfatteren en Lejlighed til den »fuldstændige Omprøvning af den økonomiske Teoris Forudsætninger og Metode«, som han taler om paa Bogens første Side.

Åkerman fremhæver, at det gælder om at holde en Teori, der giver en Rationalisering af de økonomisk handlende Personers Kalkyler, ude fra en Aarsagsforskning, som søger at rekonstruere det samlede økonomiske Forløb. Den omtalte Teori er »Alternativanalysen«, som behandles i dette Bind. Det drejer sig her om sluttede og eksakte Ræsonnementer, som imidlertid kun kan være betingede og begrænsede Bidrag til Løsning af Virkelighedens Problemer. Da alle kendte og ukendte Størrelser, som har Forbindelse med Samfundsforholdene, er indbyrdes afhængige, maa der altid regnes med »ceteris paribus« og enhver Paastand om økonomiske Forhold kan kun blive en Tilnærmelse til Virkeligheden.

Den anden Metode, Kausalanalysen, er det Hensigten at behandle i et følgende Bind med Titlen »Det ekonomiska skeendet« og specielt at anvende overfor Strukturændringerne i England og Sverige omkring 1931. Ideen med Hensyn til de to Metoder belyses bedst af følgende Sætninger, som Forfatteren selv har fremhævet ved kraftig Kursivering:

»Kalkylmodellerna beskriva logiskt och tidlöst de ekonomisk agerandes tankeformer, kausalanalysen förklarar de totala faktiska förloppen genom en till tidsskalan bunden granskning av de handlande gruppernas motiv

BOGANMELDELSER

Johan Åkerman: EKONOMISK TEORI. I. De ekonomiska kalkylerna. Lunds Universitets Årsskrift. 1939. 286 S.

Hovedsagen i Bogen er Spørgsmaalet om Nationaløkonomiens Metode. Selv om det kan være rigtigt at se med stor Skepsis paa den Art Metodestridigheder, hvorved f. Eks. Tilhængere af historisk og deduktiv eller matematisk Metode søger at reducere hinandens Undersøgelser — i Reglen paa en saadan Maade, at de faar Lejlighed til at give deres egne specielle Interesser og Evner en fremtrædende Plads — er Arbejde med Metoderne alligevel noget af det vigtigste, saa længe man ikke kan vente at opnaa et brugbart Universalinstrument til Løsning af Fremtidens konkrete økonomiske Spørgsmaal ved at proppe færdige Svar i alle de endnu tomme Boxer. Åkerman mener dog, at Indholdet af de omtalte Skuffer stadig maa fornyes under Hensyn til den skiftende Samfundsstruktur. Hovedparten af Bogen optages af en saadan Fornyelse og Paafyldning, hvorved han bl. a. kommer ind paa Konsumenternes og Virksomhedernes Indkøb, Produktions- og Salgsforhold, Monopol, Ekspansion samt Statsindgreb. Dette mere konkrete Indhold er imidlertid næppe det væsentlige for Forfatteren selv og vil næppe heller være det mest værdifulde for Flertallet af Læsere. Det giver snarere Forfatteren en Lejlighed til den »fuldstændige Omprøvning af den økonomiske Teoris Forudsætninger og Metode«, som han taler om paa Bogens første Side.

Åkerman fremhæver, at det gælder om at holde en Teori, der giver en Rationalisering af de økonomisk handlende Personers Kalkyler, ude fra en Aarsagsforskning, som søger at rekonstruere det samlede økonomiske Forløb. Den omtalte Teori er »Alternativanalysen«, som behandles i dette Bind. Det drejer sig her om sluttede og eksakte Ræsonnementer, som imidlertid kun kan være betingede og begrænsede Bidrag til Løsning af Virkelighedens Problemer. Da alle kendte og ukendte Størrelser, som har Forbindelse med Samfundsforholdene, er indbyrdes afhængige, maa der altid regnes med »ceteris paribus« og enhver Paastand om økonomiske Forhold kan kun blive en Tilnærmelse til Virkeligheden.

Den anden Metode, Kausalanalysen, er det Hensigten at behandle i et følgende Bind med Titlen »Det ekonomiska skeendet« og specielt at anvende overfor Strukturændringerne i England og Sverige omkring 1931. Ideen med Hensyn til de to Metoder belyses bedst af følgende Sætninger, som Forfatteren selv har fremhævet ved kraftig Kursivering:

»Kalkylmodellerna beskriva logiskt och tidlöst de ekonomisk agerandes tankeformer, kausalanalysen förklarar de totala faktiska förloppen genom en till tidsskalan bunden granskning av de handlande gruppernas motiv

och beslut och dessa drivande ekonomiska krafter samspel. Både kalkylmodeller och kausalanalys leda till rationaliseringar, till teoretiska modeller, men kalkylernas schemata utgör *alltid inom den givna strukturen giltiga principställningar* av begreppsdefinitionens karaktär, medan kausalanalysens schemata teckna en empirisk grundad *rekonstruktion av et visst tidsligt och rumsligt avgränsat skeende.*

Kalkylmodellen utgör et *slutet* system, i hvilket begreppen restlöst täcka kalkylernas innebörd i en tankeexperimentel situation. Kausalanalysen leder till ett *öppet* system, vari begreppen endast tjäna som instrument för utvinnandet av de drivande krafterna i bestämda kumulativa förlopp och kritiska omslagpunkter och med bästa möjliga rekonstruktion som vetenskapligt mål.

Mere populært kan man maaske gengive Johan Åkermans Tanke saaledes: Det kan ikke nytte at give en omfattende Forklaring om, at de økonomiske Forhold — uden Angivelse af Tid og Sted — er saadan og saadan. Man kan paa den ene Side anvende logiske Konstruktioner, som helt afhænger af de skiftende, valgte Forudsætninger, og man kan paa den anden Side søge at forstaa, hvorledes bestemte virkelige Begivenheder (Eengangs- i Modsætning til Alternativanalysens »Repetitionsfænomener«) har udviklet sig, idet man her søger at tage alle væsentlige Forhold med i Betragtning. Ogsaa i sidste Tilfælde kan man anvende abstrakte Hjælpekonstruktioner (f. Eks. »Forløbsanalyser«) til at gøre Sammenhængen mellem et begrænset Antal af de medvirkende Kræfter forstaaelig. — Man kan muligvis stille sig tvivlende over for Forf.'s intime Kombination af Spørgsmaalene om Abstraktion og Dynamik; hans Idé maa i alt Fald siges at være karakteristisk, interessant og tankevækkende.

Det er vel rigtigt, som Åkerman siger — og gælder sikkert i ganske særlig Grad for en Mand med hans alsidige Viden — at de mest lønnende Forskningsopgaver findes paa Grænsen af de forskellige Fag. Grænseområdet mellem Nationaløkonomien og almindelig Videnskabsteori har man ogsaa Lov at dyrke, selv om travlt optagne, praktiske Folk rynker paa Næsen og fortsætter uforstyrret paa den gode, gamle Manér uden at bekymre sig om Metodespørgsmaal.

F. Zeuthen.

DANSK LANDBRUG FRA 1880 TIL 1938 med Portrætter af dets ledende Mænd. Under Redaktion af Kjeld Bjerke, Hans Jensen og Karl Madsen. Arthur Jensens Forlag, København 1939, 647 Sider.

150-Aars Jubilæet for Forordningen af 20. Juni 1788 om Stavnsbaandets Løsning har naturligt givet Anledning til et Tilbageblik over dansk Landbrugs Historie. Den begivenhedsrige Udvikling i Tiden siden de store Jordreformer og navnlig den økonomiske Udvikling og sociale Omformning i det sidste halve Aarhundrede har ved dette Tilbageblik fæstnet Interessen i særlig Grad. Det foreliggende Værk beskæftiger sig, som Titlen angiver, fortrinsvis med Perioden siden 1880, men Forudsætningerne for den økonomiske Udvikling i denne Periode belyses ved et Tilbageblik over Udviklingen helt tilbage til Midten af det 18. Aarhundrede.

I et indledende Afsnit (S. 9—57) af Dr. phil. Hans Jensen behandles Udviklingen indtil 1880. Med Udgangspunkt i det 18. Aarhundredes Agrar-